

Tagatisrahasüsteem

Tagatisrahasüsteem ei võimalda koguda kõiki pakendiliike. Tavaliselt on selle süsteemi kaudu kogutavad pakendid standardiseeritud (teatud kuju, mõõtmete vms kokkulepitud omadusega). See aitab tagastuspakendit teistest samalaadsetest pakenditest kergesti eristada ning kogumissüsteemiga sobitada. Sellest tulenevalt kogutakse tagatisrahasüsteemi kaudu elanikkonnalt eelkõige joogipakendeid. Nii on ka Eestis kehtestatud tagatisraha õlle, vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi, siidri, *perry* ja karastusjoogi klaasist, plastist ja metallist (nt alumiinium) korduskasutus pudelile ning ühekorrapakendile (pudel, purk). Tagatisraha ei ole kehtestatud alkoholi (nt viin, liköör) ja veini pudelitele ning kihilisest kartongist joogipakendile, kuna nimetatud joogipakendid võivad olla väga erineva kuju ja suurusega ning seetõttu ei ole veel tehniliselt võimalik neid koguda tagastusautomaatidega.

Tagatisrahasüsteem toimib rahalise stiimuli alusel. Pakendatud kauba hinnale lisatakse pakendit väärtustav tasu (pant), mis tagastatakse ostjale pakendi tagastamisel müügikohta. Tagatisraha alusel toimiva pakendikogumise süsteemi rakendamine ei piirdu ainult kaubale teatud summa lisamisega. Tihti on arvatud, et siiani Eestis toimunud taarapunktidel põhinev joogipakendite kokkuostuskeem ongi tagatisrahasüsteem. Hoolimata sellest, et pakendite eest makstakse, pole nimetatud kogumisskeemi näol tegemist tagatisrahasüsteemiga. See on nn osta-müü-süsteem, mis võimaldab teistel osalistel pakendeid kokku osta, neid ise kasutada või edasi müüa. Samuti pole sel puhul pakenditele kehtestatud ühtset tagatisraha, vaid tagasiostu hinna määrab pakendi tagasiostja tulenevalt materjali väärtusest.

Tagatisrahasüsteemi puhul on tähtis, et pakendiahelas (pakendaja—kaubandus—tarbija—kaubandus—pakendaja) liikudes jääks pakend pakendaja (pakendikasutaja) omandusse. Sellest tulenevalt ei arvestata pakendi maksumust kauba käibemaksuga maksustatava väärtuse hulka.

Pakendiettevõtja peab tagama, et kehtestatud tagatisraha oleks lisatud pakendatud kauba hinnale kogu müügitsekkli kestel ja tagasiarveldused tuleb teha iga tagastamistehingu käigus.

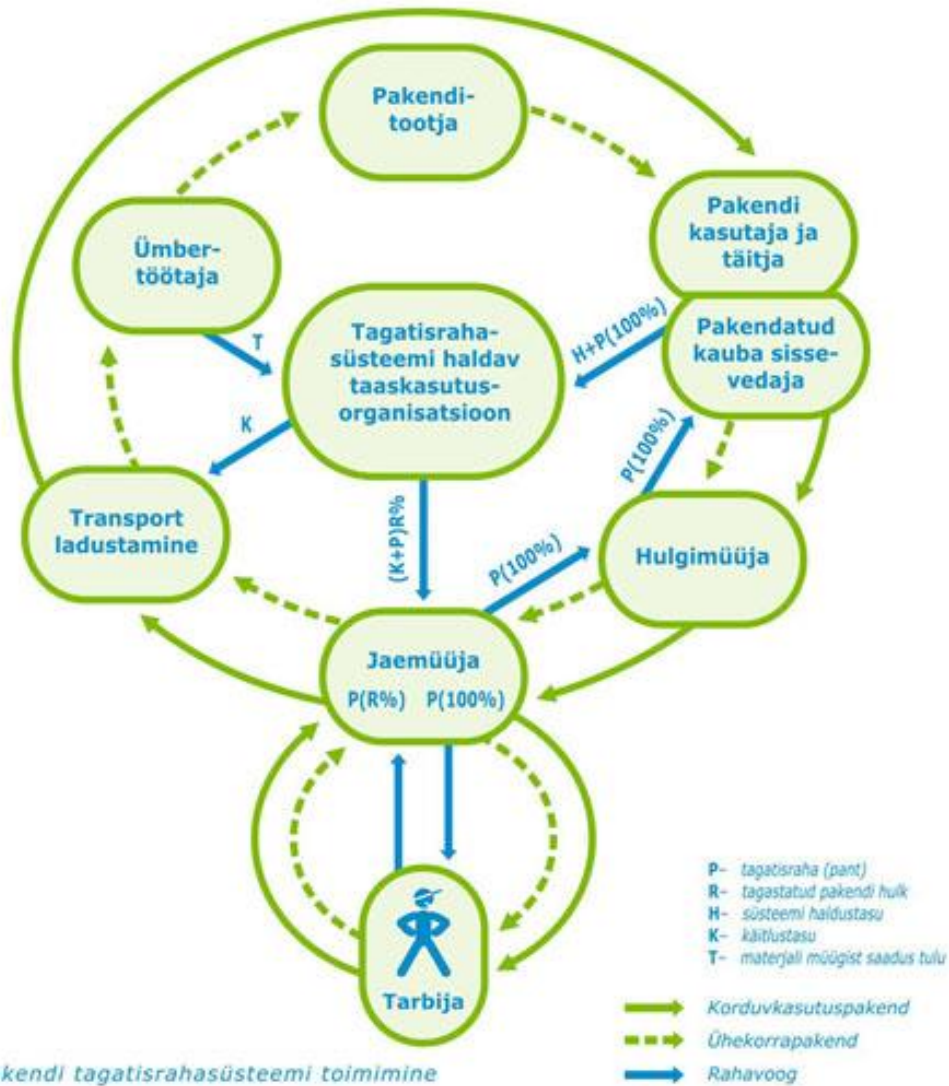
Pakendile, millele on tulenevalt pakendisadusest kehtestatud tagatisraha, on kehtestatud tagatisraha suurus keskkonnaministri 23. märtsi 2005. aasta määrusega nr 19 *Pakendi tagatisraha suurus*. Tagatisraha peab olema piisavalt suur, et motiveeriks ostjat pakendit tagastama. Teisalt ei tohi tagatisraha olla kauba jaemüügihinnaga võrreldes liiga suur. Liiga suur tagatisraha hakkaks müüki pärssima.

Tagatisrahasüsteemi kuuluval pakendil või etiketil peab olema sellekohane märgistus – pakendile peab olema kantud tagatisraha (pandi) märk ja ribakood. Kui pakendil, millele on kehtestatud tagatisraha, puudub tagatisraha märk ja ribakood või need ei ole pakendil selgelt nähtavad ja loetavad, siis selle pakendi eest tagatisraha ei tagastata. Tagatisraha märgi

muutumisel tagastatakse vana märgistusega pakendi eest tagatisraha 24 kuu jooksul, hiljem tagatisraha ei tagastata. Tagatisraha suuruse märki võib kasutada ainult kooskõlastatult märgi valdajaga.

Tagatisraha alusel toimivat pakendi kogumis- ja taaskasutussüsteemi korraldab ja selle toimimist haldab pakendiettevõtjate (eelkõige joogi-tootjate ja jookide maaletoojate) moodustatud taaskasutusorganisatsioon, kes võtab temaga lepingu sõlminud ettevõtjatelt üle tagatisrahaga pakendite kogumise- ja taaskasutamise kohustused. Taaskasutusorganisatsioon korraldab ja koordineerib tagatisrahasüsteemi toimimist (logistika, lepingud poolte vahel jms) ning finantseerimist (haldamistasude kogumine, raha/pandivoogude haldamine, lepingupooltele maksmine, auditeerimine jms). Tagatisrahasüsteemi haldav organisatsioon sõlmib tavaliselt lepingud kaubandusettevõtetega pakendi ja tagasivõtukulude tasaarvelduseks ning jäätmekäitlejatega kogutud pakendimaterjali veoks ja ümbertöötamiseks. Sarnaselt segapakendi kogumissüsteemi haldava taaskasutusorganisatsiooniga, suhtleb ka tagatisrahaorganisatsioon ametkondadega, kogub ettevõtjatelt pakendialast informatsiooni ja esitab vajalikud aruanded. Peale selle teavitab taaskasutusorganisatsioon elanikkonda kogumissüsteemi toimimisest ja koordineerib oma tegevust kohaliku omavalitsusorganiga.

Pakendatud kauba müüjal (kaubandusel) on tagatisrahasüsteemis oluline osa. Vastavalt pakendiseadusele peab kaubandusettevõtte müügikohas või selle vahetus läheduses selleks ettenähtud kohas tarbijalt tagasi võtma pakendi, millele on kehtestatud tagatisraha. See nõue ei tähenda, et ostetud joogipudeli saab tagastada ainult samasse müügikoha, kust see osteti. Kaubandus peab tagasi võtma kõik tagatisraha alla kuuluvad joogipakendid, mille tüüp, kuju ja suurus on vastav selles müügikohas müüdava kauba pakendile. Tagastatud pakendi eest peab pakendatud kauba müüja maksma tarbijale tagasi pandi ning vajaduse korral kogutud pakendi ladustama. Pakendite tagasivõtu ja hoidmise ning kulude kompenseerimise ja pandi tasaarveldamise konkreetsed tingimused lepitakse kokku taaskasutusorganisatsiooniga.

Joogipakendi tagatisrahasüsteemi toimimine